

Rød glentes ynglehabitat og udbredelse i Danmark

Analyse af rød glentes forekomst, habitatkrav og potentielle spredning som dansk ynglefugl

Af Iben Hove Sørensen¹, Irina Levinsky¹ & Niklas Sundebo²

Projekt Fokuseret Fugleforvaltning, Dansk Ornitologisk Forening, december 2014

Unger af rød glente i Gribskov. Foto: Per Ekberg.

Resume

Rød glente er en fåtallig ynglefugl i Danmark, hvor der nu yngler omkring 120 par. Denne bestand har etableret sig siden 1970, da glenten genindvandrede som dansk ynglefugl, og den er fortsat i stigning. Med udsigt til klimaforandringer i form af blandt andet stigende temperaturer, forventes en stadigt større andel af den europæiske bestand at yngle i Danmark, og vi vil dermed få større ansvar for at bevare arten. Denne rapport fokuserer på udviklingen af den danske ynglebestand, dens krav til ynglehabitat, og forventningerne til artens spredning i Danmark i de kommende år. Der er plads til mange flere røde glenter i Danmark, og det danske landskab er perfekt til den elegante rovfugl, som nyder godt af kombinationen af skovområder og agerland.

¹Dansk Ornitologisk Forening, København

²Center for Makroøkologi, Evolution og Klima, Københavns Universitet

Indledning

Rød glente (*Milvus milvus*) genindvandrede i 1970 som dansk ynglefugl efter at have været fraværende i over et halvt århundrede. Arten forsvandt formodentlig som følge af forfølgelse i form af jagt, forgiftning og forstyrrelse, og helårsfredningen af alle danske rovfugle, som trådte i kraft i 1967, var formodentlig en meget vigtig faktor i genetableringen af den danske ynglebestand (Grell 2003).

En bredere accept af rovfuglene og deres rolle i den danske natur er medvirkende til, at rød glente i dag findes mange steder i landet, og de forudsete klimaændringer giver os grund til at forvente, at rød glente i de kommende årtier vil blive en endnu mere almindelig og udbredt ynglefugl i Danmark (Huntley *et al.* 2007). Rød glente er listet som sårbar på den danske rødliste, og Danmark forventes at få et større ansvar for at beskytte arten i fremtiden. Mange detaljer omkring artens yngleadfærd er dog fortsat ukendte.

I de senere år har vi registeret meget få problemer med forfølgelse og forstyrrelse af de røde glenter, selvom der så sent som i 2012 blev fundet to døde glenter, som viste sig at være forgiftet med carbofuran. Rød glente tiltrækkes af ådsler og anden let tilgængelig føde, og derfor er arten særligt sårbar over for forgiftning. Det er dokumenteret i flere europæiske lande (inklusive Danmark), at mange glenter og andre rovfugle mister livet som følge af tilsigtet eller utilsigtet forgiftning ved brug af for eksempel rottegift eller insektmidler (Sørensen 2013, Zugasti *et al.* 2013).

Denne rapport indeholder et overblik over artens hidtidige spredning i Danmark samt en analyse af artens habitatkrav, som kan hjælpe os med at forudsige, hvor glenten i fremtiden vil etablere sig som dansk ynglefugl. På den måde kan vi forhåbentlig imødegå eventuelle forvaltningsproblemer, inden de opstår.

Arbejdet er udført med henblik på fortsat at sikre arten en gunstig bevaringsstatus samt at informere den danske befolkning om glentens levesteder og behov i yngletiden.

Rød glente i Danmark

Rød glente indgik i årene 1998 til 2012 i DOF's artsovervågningsprogram for truede og sjældne ynglefugle (Nyegaard *et al.* 2014). I den periode steg antallet af sikre og sandsynlige ynglepar fra 21 til 90, og arten har siden fortsat sin vækst, således at der i 2014 blev registreret 108 sikre og sandsynlige ynglepar i Danmark.

Rød glente yngler næsten udelukkende i Europa, hvor de største bestande findes i Spanien, Frankrig og Tyskland. I størstedelen af udbredelsesområdet er arten en trækfugl, og de danske ynglefugle tilbringer oftest vinteren i Sydeuropa. De senere år har vi dog set en øget tendens til, at arten overvintrer her i landet, hvilket formodentlig er en fordel for de danske ynglefugle, som på den måde undgår den risikofyldte tur til og fra overvintringsområderne nær Middelhavet. Problemer med forgiftning af glenter er i øvrigt også langt mere omfattende i Sydeuropa, end de er i Danmark (Zugasti *et al.* 2013).

Størrelsen på rød glentes territorium og home range afhænger blandt andet af klima, landskab og fødetilgængelighed, som alle varierer meget inden for artens udbredelsesområde (Mougeot & Bretagnolle 2006). Derudover kan tilstedeværelsen af andre rovfugle have betydning for territoriørrelsen og yngletætheden.

Reden placeres i træer, og ofte findes flere par inden for samme nærområde i en løs kolonistruktur. På Corsica, hvor populationstætheden visse steder når helt op på 1,78 par/km², er reder fundet helt ned til 50 meter fra hinanden (Mougeot & Bretagnolle 2006).

Materiale og metoder

Der er i projektperioden indsamlet data fra tre ynglesæsoner (2012-2014), og i 2012 blev arten monitoreret særligt intensivt med henblik på en grundig analyse af artens yngleforekomst og habitat anvendelse. Derudover har vi haft adgang til DOF's samlede datamateriale på ynglende rød glente, som strækker sig helt tilbage til de første ynglefund efter genindvandringen i 1970'erne. Analysen af habitatkrav er udelukkende baseret på redefund fra 2000-2013. Fra denne periode har vi 185 sandsynlige og sikre par med præcis stedsangivelse.

De fleste af parrene har været angivet med lokalitet, men vi har ikke haft præcise koordinater på placeringen af alle reder. Flest præcise redelokaliteter har vi fra 2012 og 2013. I tilfælde, hvor vi ikke har haft præcise koordinater, har vi anvendt DOFbase-lokaliteter eller anden stedsangivelse til at kortlægge rederne.

Analyserne blev udført på et 2x2 km kvadratnet, som inkluderer det område, der ligger tættest på selve redeområdet, samt et 5x5 km kvadratnet, som inkluderer et bredere udsnit af de habitattyper, som omgiver glenternes redesteder og formodentlig udgør hovedparten af glenternes home range.

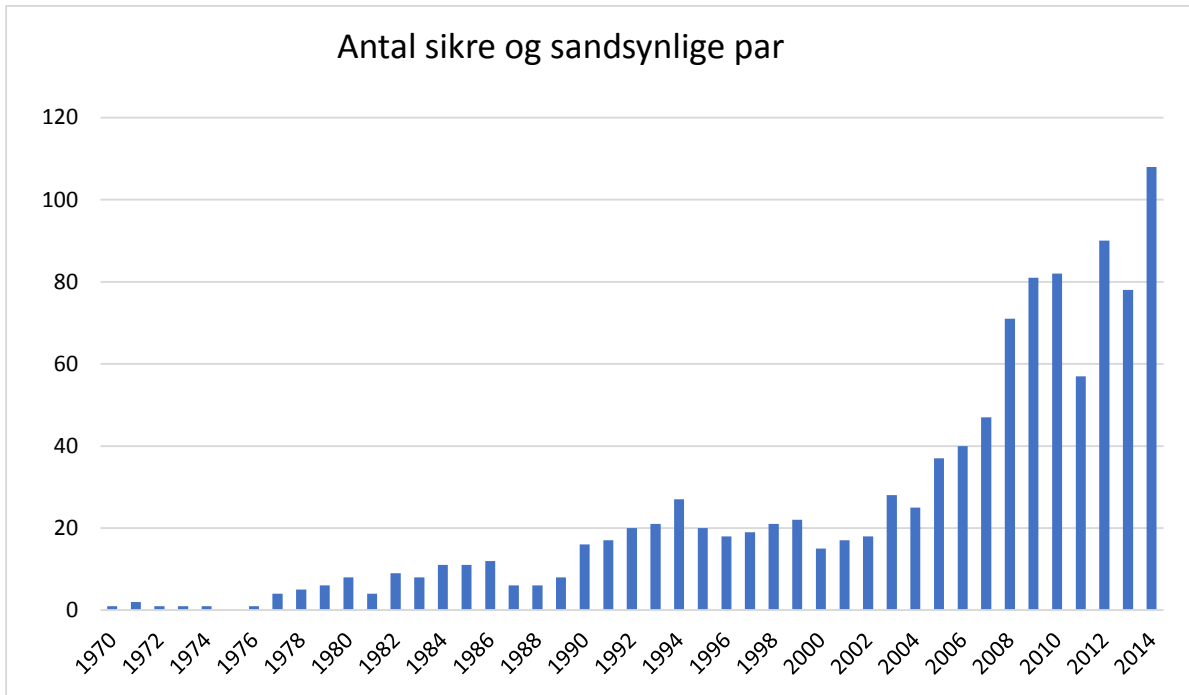
Analysen på 2x2 km-kvadrater blev foretaget på i alt 11421 kvadrater (se detaljer i Sundebo 2014). I analysen på 5x5 km-kvadrater blev kvadrater med >95 % hav (149 kvadrater) sorteret fra, hvilket resulterede i et datasæt på 2181 kvadrater a 5x5 km. Til denne undersøgelse blev data på arealanvendelse udtrukket fra Corine Land Cover datasættet <http://www.eea.europa.eu/publications/COR0-landcover> og resamlet i 5x5 km kvadraterne vha. programmet ArcMap 10.2. Anvendte habitat kategorier var: Agerland, løvskov, nåleskov, blandskov, bebyggelse og maksimal højdeforskel.

På baggrund af 5x5 km-kvadratnettet blev en General Linear Model (GLM) med følgende parametre samt interaktionerne mellem dem kørt i programmet R (<http://www.r-project.org/>): % agerland (Agr), % løvskov (Dec), % nåleskov (Con), % blandskov (Mix), % bebyggelse (Urb) og maksimal højdeforskel (Alt).

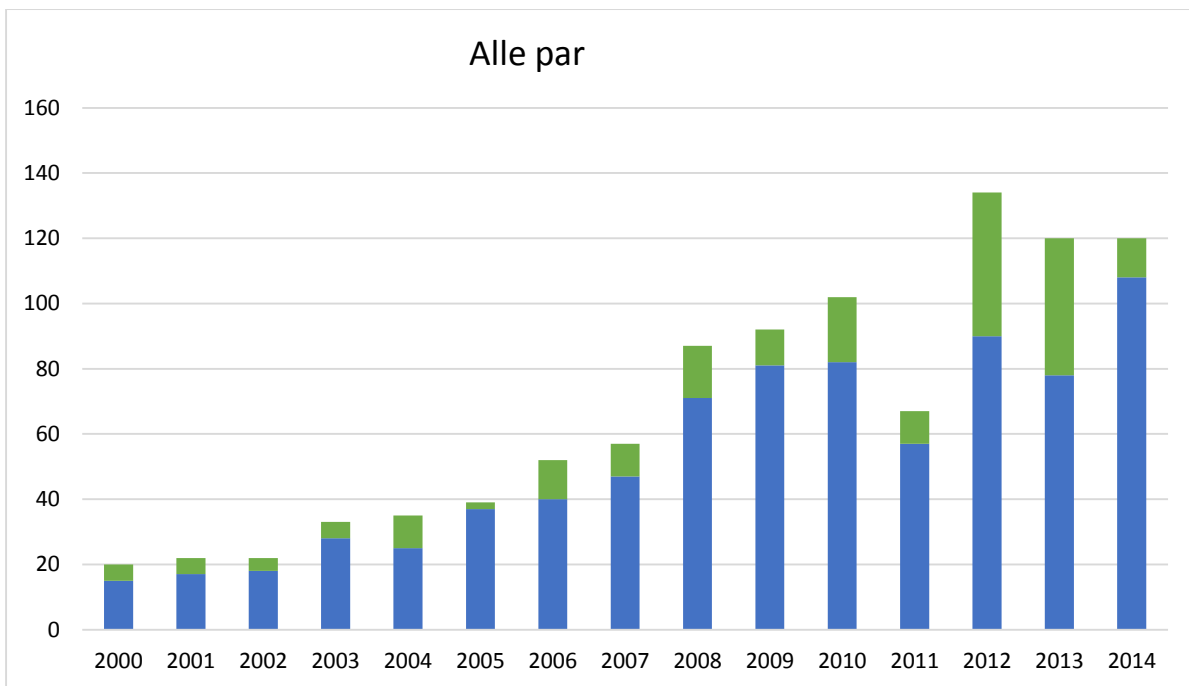
Resultater

Antallet af ynglepar i projektperioden har været forholdsvis stabilt på det højeste niveau siden rød glentes genindvandring som dansk ynglefugl (se figur 1). I 2012, hvor der var stort fokus på overvågning af rød glente, blev 90-134 par registreret (se figur 3), og i både 2013 og 2014 blev den samlede bestand vurderet til at være på cirka 120 par. Henholdsvis 74 og 108 sikre/sandsynlige par blev registreret i disse år (se figur 2).

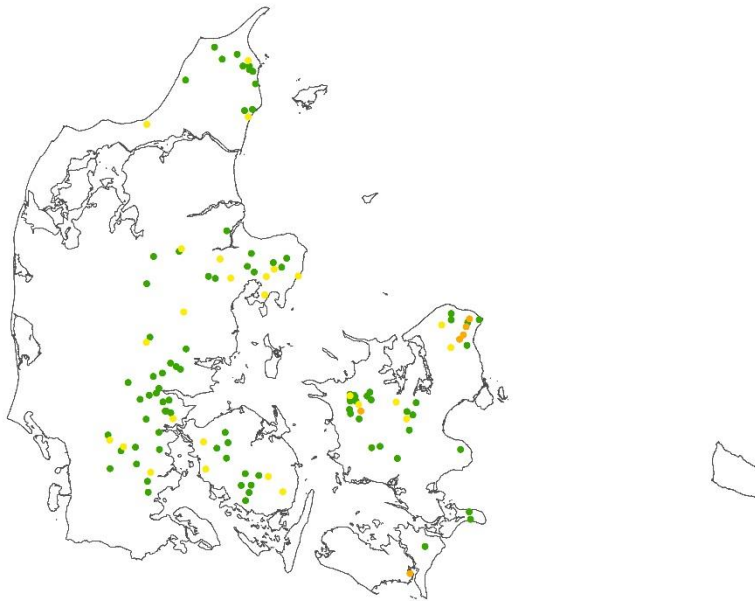
Antallet af ynglelokaliteter er steget støt siden rød glentes genindvandring i 1970'erne, og der er nu så mange par, at fordelingen af glentepar danner et tydeligt mønster (se figur 3). Nordjylland, Djursland, Sydøstjylland, Fyn, Vestsjælland og Nordsjælland har i de senere år haft de tætteste bestande af rød glente i Danmark.

Figur 1. Antallet af sikre og sandsynlige par af rød glente i Danmark 1970-2014. Kilder: Grell 2003, Nyegaard et al. 2014 og Brandtberg & Larsen 2014.

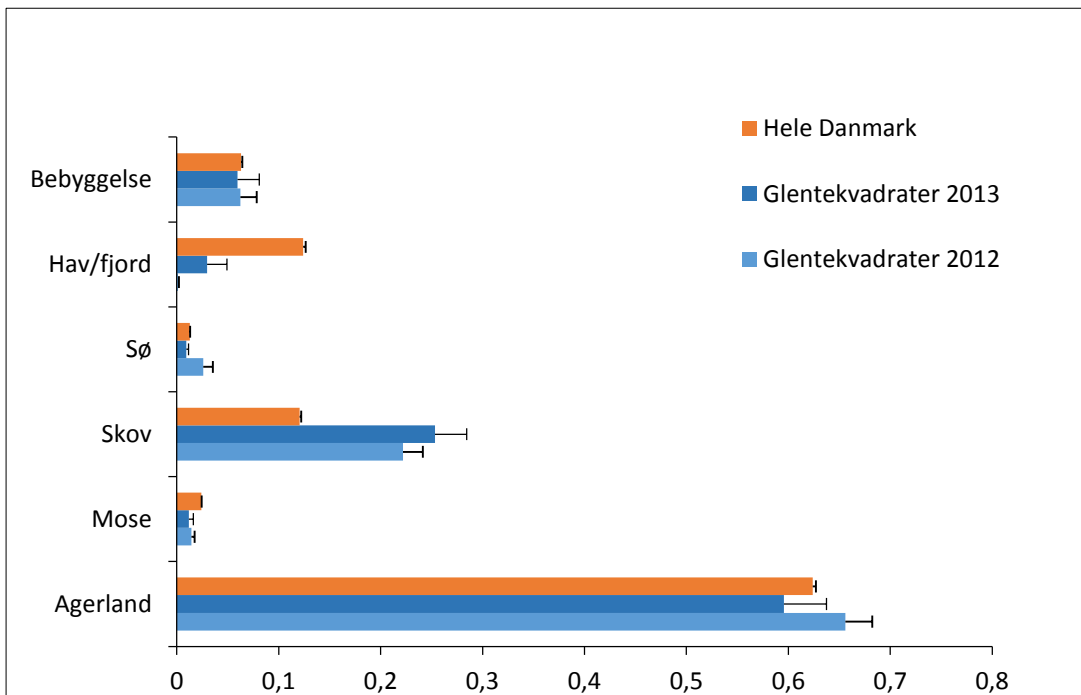
Figur 2. Oversigt over antallet af sikre, sandsynlige og mulige ynglepar af rød glente i årene 2000-2014. Sikre og sandsynlige par er lagt sammen i de blå søjler, og de grønne søjler angiver mulige par. I 2013 og 2014 angiver de grønne søjler dog forskellen mellem antallet af registrerede par og artscoordinatorernes estimat for den samlede bestand. Kilder: Nyegaard et al. 2014 og Brandtberg & Larsen 2014.

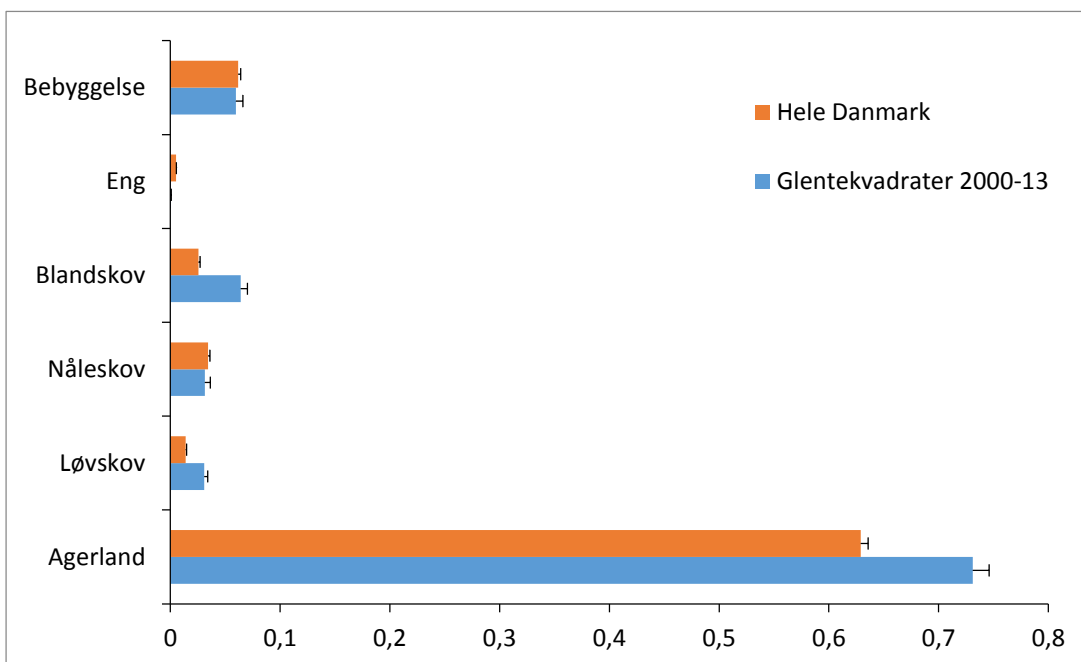
Figur 3. Fordelingen af sikre (grønne), sandsynlige (orange) og mulige (gule) ynglepar af rød glente i 2012.

Glenternes foretrukne ynglehabitat minder ved første øjekast meget om det gennemsnitlige danske landskab, men analyserne gennemført her har dog afsløret visse afvigelser (se figur 4 og 5). Det mest markante er, at glentekvadraterne (det vil sige kvadrater med mindst ét ynglepar af rød glente) indeholder mere skov end et gennemsnitligt kvadrat i Danmark. Rød glente yngler også kun sjældent i kystnære områder (figur 4).

Ser man på området nærmest reden (2x2 km), så udgør 'skov' i gennemsnit hhv. 22,19% (2012) og 25,32% (2013), hvorimod kun 12,06 % af kvadraterne i hele Danmark udgøres af skov (figur 4). Analysen på 5x5 km-kvadratnettet viste, at det især er løv- og blandskov, der findes mere af i glenternes yngleområder (figur 5).

Figur 4. Habitatfordelingen i 2x2 km-kvadrater med ynglende glentepar i henholdsvis 2012 og 2013, samt det tilsvarende landsgennemsnit. For alle habitattyper er andelen af de pågældende habitattyper (+SE) angivet. Kilde: Sundebo 2014.

Figur 5. Habitatfordelingen i 5x5 km-kvadrater med ynglende glentepar i årene 2000-2013, samt det tilsvarende landsgennemsnit. For alle habitattyper er andelen af de pågældende habitattyper (+SE) angivet.

Følgende af de anvendte parametre i GLM'en var signifikante og blev derfor inkluderet i den endelige model: Dec, Alt, Mix, Agr, Dec x Alt, Dec x Agr, Alt x Mix. Modellen blev anvendt til at udpege graden af egnethed for hvert 5x5 km-kvadrat, som det fremgår af figur 6.

Store områder fordelt i hele landet er ifølge modellen særdeles egnede som yngleområder for rød glente. Et andet markant resultat er manglen på egnede ynglesteder i den vestlige del af Jylland, hvor rød glente hidtil heller aldrig har ynglet, samt i umiddelbar nærhed af de større danske byer.

Figur 6. De blå prikker angiver lokaliteter, hvor rød glente har ynglet mindst én gang i årene 2000-2013. Farven angiver områdets egnethed som ynglelokalitet for rød glente; jo mørkere farve jo bedre egned. Ifølge modellens beregninger er der plads til mange flere røde glenter i Danmark. Hvert kvadrat dækker 25 km².

Diskussion

Analyserne i denne rapport har i høj grad bekræftet det billede, som feltornitologer med kendskab til rød glente har dannet sig af artens udbredelse og habitatkrav. Rød glente er en art, som man typisk ser i et bakket mosaiklandskab med skov og agerland, og det er præcis disse faktorer, der har størst betydning for et områdes egnethed som ynglehabitat for arten.

Reden placeres typisk i løvtræer (Grell 2003), og det er tydeligt, at andelen af skov (figur 4), i særdeleshed løv- og blandskov (figur 5), er højere i glentekvadrater end i et gennemsnitligt kvadrat i Danmark. Ligeledes er andelen af agerland en smule højere i glentekvadrater end i Danmark som helhed, når man betragter en større del af det område, som glenterne anvender til fouragering (figur 5).

Samlet set viser de to analyser af habitatfordeling i glentekvadraterne, at glenterne foretrækker landskaber med skov, agerland og varierende højde, og at andelen af agerland stiger med afstanden til reden. Det giver god mening, idet glenten er afhængig af træer til placering af selve reden, men sjældent fouragerer i skovområder.

I 2005 blev det antaget, at den danske ynglebestand af rød glente havde nået sin maksimale størrelse (Bomholt 2005), men som figur 1 tydeligt viser, så var der i 2005 plads til mange flere røde glenter i det danske landskab. De senere år er bestanden igen stagneret en smule, men denne analyse viser, at det i hvert fald ikke er mangel på egnede yngleområder, der begrænser antallet af ynglepar af rød glente i Danmark.

En mulig forklaring på, at antallet af ynglepar af rød glente nu tilsyneladende er stagneret, kan være en dårligere dækning af yngleparrene. Det er forventeligt, at en bestand dækkes bedst, så længe den er lille, og parrene yngler spredt i landet. Netop i disse år (2014-2017) er der dog fokus på de danske ynglefugle i forbindelse med DOF's tredje atlasundersøgelse, Atlas III, hvilket muligvis vil afdække nye mønstre i udbredelsen af rød glente.

I Danmark har vi i stigende grad observeret, at glenterne slår sig ned tæt på allerede etablerede par, og tætheden af yngleparrene er dermed stigende. Erfaringer fra udlandet viser, at rød glente i høj grad er en social art med tendens til at yngle semikolonialt, så udviklingen i den danske bestand forløber ganske som forventet.

Variationen i Danmarks egnethed som yngleområde for rød glente følger på landsplan to overordnede mønstre (figur 6).

For det første er området vest for den jyske højderyg kun i begrænset omfang egnet som ynglested for rød glente. Det skyldes tilsyneladende en kombination af det relativt flade landskab og den store andel af nåleskov, som præger dette landskab.

Derudover ses en klar tendens til, at rød glente undgår tæt bebyggede områder. Andre rovfugle som duehøg og vandrefalk indtager i stigende grad byerne (Larsen 2014, Poulsen 2014), men vi har ikke kendskab til eksempler på, at rød glente har ynglet i byområder. Formodentlig er arten for sky, og dens jagtmetoder er uegnede til fouragering i tæt bebyggede områder. Glenten ses ofte svæve over de åbne marker eller langs skovbryn og jager normalt ikke så aktivt som de øvrige arter, der tilpasser sig livet i byerne.

Fremtidige perspektiver

Perioden 2012-2014 har været en omskiftelig periode for arbejdet med rød glente som dansk ynglefugl, idet artskoordinatoren Gert Hjembæk i 2013 valgte at træde tilbage og overlade posten til Kim Skelmosen, som nu varetager koordinatortasken sammen med Lars Ulrich Rasmussen og Clausjannic Labuz. I november 2014 blev der på DOF's Rovfuglegruppens årsmøde diskuteret flere nye tiltag angående rød glente, og det forventes, at arbejdet med rød glente vil blive intensiveret i de kommende år.

Det er vigtigt, at den forventede stigning i antallet af glentepar bliver imødeset på en hensigtsmæssig måde. En positiv dialog med/mellem lodsejere og observatører vil således få endnu større betydning for forvaltningen af den røde glente i det danske landskab fremover. Med denne rapport har vi et overblik over, hvor indsatsen bør fokuseres.

Der er ligeledes vigtigt, at den forskningsmæssige indsats søges fortsat, for eksempel med fokus på fourageringsområder eller byttedyr. Med en stigende bestand følger også et stigende ansvar for arten, og idet viden er det bedste beskyttelsesgrundlag, så er det første skridt hermed taget i form af de analyser, som Projekt Fokuseret Fugleforvaltning har muliggjort. Analyserne fra dette projekt har allerede bidraget til en revideret informationsfolder om rød glente, som DOF netop har udsendt til relevante lodsejere og andre interessenter (Stampe *et al.* 2014).

Slutteligt bør der fortsat holdes fokus på problematikken omkring anvendelse af gift i det åbne landskab, selvom vi lykkeligt har været forskånet for giftdrab af rovfugle siden 2012.

Tak

Først og fremmest vil vi gerne takke de mange frivillige, som har brugt utallige timer på at finde og observere ynglepar af rød glente i Danmark. En særlig tak går i den forbindelse til de artscoordinatorer, som har været tovholdere på dataindsamlingen siden 1998: Per Bomholt, Gert Hjembæk, Kim Skellose, Clausjannic Labuz og Lars Ulrich Rasmussen. Tak for indsatsen, og tak fordi I bidrager med data til DOF's overvågning.

Dernæst vil vi takke Anders P. Tøttrup på Center for Makroøkologi, Evolution og Klima, Statens Naturhistoriske Museum, København Universitet, som sammen med Iben Hove Sørensen var vejleder for Niklas Sundebos bachelorprojekt om rød glente (Sundebo 2014).

Referencer

- Bomholt P. (2005): Indvandringen, der aldrig rigtig kom i gang. *Fugle i Felten* 1/2005. Dansk Ornitologisk Forening.
- Brandtberg N. & J.D. Larsen (2014): *Bestandsvurderinger for 2014 – årsrapport fra Fokuseret Fugleforvaltning*. Dansk Ornitologisk Forening.
- Grell, M.B. (2003): *Forslag til en forvaltningsplan for bevarelsen af rød glente *Milvus milvus* i Danmark*. Dansk Ornitologisk Forening.
- Huntley B., R.E. Green, Y.C. Collingham & S.G. Willis (2007). A climatic atlas of European breeding birds. Durham University, The RSPB and Lynx Edicions, Barcelona.
- Larsen, O.F. (2014): Duehøgen flytter til byen. *Fugle og natur* 2/2014. Dansk Ornitologisk Forening.
- Mougeot F. & V. Bretagnolle (2006): Breeding biology of the Red Kite *Milvus milvus* in Corsica. *Ibis* 148: 436-448.
- Nyegaard T., H. Meltofte, J. Tofft & M.B. Grell (2014): Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 1998-2012. Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 108 (1): 1-144.
- Poulsen, C.F. (2014): Nu vil rovfuglene også hellere bo i byen. DR's hjemmeside, tilgået 21/12 2014: <http://www.dr.dk/Nyheder/Regionale/Fyn/2014/04/30/070728.htm>
- Stampe, T., M. Grell & U. Rasmussen (2014): *Den røde glente – Danmarks smukkeste skraldemand*. Dansk Ornitologisk Forening.
- Sundebo, N. (2014): *An analysis of the recolonization of the red kite, *Milvus milvus*, in Denmark*. B.Sc. thesis, Center for Makroøkologi, Evolution og Klima, Statens Naturhistoriske Museum, Københavns Universitet.
- Sørensen, I.H. (2013): *Forgiftning af fugle og pattedyr er et globalt problem*. DOF's webmagasin Pandion, tilgået 22/12 2014: <http://pandion.dof.dk/artikel/forgiftning-af-fugle-og-pattedyr-er-et-globalt-problem>
- Zugasti, D. de la B., I. Fajardo, A. Ruiz, J.P. Rendé & A.S. Ollé (2013): *Deliberate poisoning in Spain. Situation, actions and progress 2000-2012*. VENENO, SEO/BirdLife.